

Ders 7

Белгисиз Ат Атоочтор (Belirsizlik Zamirleri)

Arkasında belirsiz kimse veya nesne kavramı olan zamirlere *Белгисиз ат атоочтор* (Belirsizlik zamirleri) denir. Kırgızcada Belirsizlik zamirleri *ким, бир, алда, кай/кээ, не* kelimelerine başka kelimeler veya ekler getirilerek yapılır. Örneğin:

Бирөө/ кимдир бирөө - “bir kimse/ kimse, biri/birisi”:

<i>Кимдир бирөө эшикти тыкылдатты.</i>	Birisi kapıyı çaldı.
<i>Эй, үйдө бирөө барбы?</i>	Ey, evde kimse var mı?
<i>Карачы, бирөө келгенсиди.</i>	Baksana sanki birisi geldi.

Бир нерсе, бир неме, бирдеме, бирдеке - “bir şey”:

Эмне эле туруп калдың, бирдеме айтасыңбы?

Балдарыма бирдеме алат элем.

Турсун мынча кечикти, бир нерсе болбоду бекен?

Эмне ыйлайсың, бирөө бирдеке дедиби?

неме (эме) - “şey”:

Машинанын немеси бузулуп калды.

Компьютердин эмесин таппай жатам.

кай(сы) бир - “biri”, “birisi”:

Кайсы бир жазуучу чыгармаларын дайыма түн жарымында туруп жазат экен.

Кайсы бир күнү бир иш менен университетке барып калдым.

Кээ бир, кай/кээ бирөө – “bazı”, “bazıları”:

Кээ бир класстарда 60-70тен окуучу окуйт экен.

Кээ бирөөлөрү дагы эле келе элек.

Кай бирөөлөрдүн шаарда кала турган жери жок.

Балан, баланча, бастанча, түкүн, түкүнчө, балан-түкүн – “falan”, “filan”, “fistan”, “filanca”, “fistanca”, “falan filan”:

Баланчанын үйүнө ууру кириптир дешет.

Бастанчанын аялы кетип калыптыр.

Түкүнчөнүн баласы жакында аял алат экен.

Акчам жок, балан-түкүн деп бул жолу да карызын бербеди.

Көнүгүүлөр

1. Boşlukların yerine parantez içinden uygun Belirsiz zamirleri seçerek koyunuz.

..... студенттер жылдык тапшырмаларын аткарышпаптыр. Майрамга карата апам алышым керек эле. Мага Бишкектен телефон чалыптыр, бирок аты-жөнүн айтпаптыр. Кызым кызынын туулган күнүнө алтын саат алып бериптир, кызына түкүндөй көйнөк алып бериптир деп башымды оорутту. сумкамды оодарыптыр, бирок Кудай жалгап эч нерсемди албаптыр. Айдар ким, Акылайдын ?
(баланча, бир нерсе, немеси, бирөө, түкүнчө, бири, кимдир бирөө)

2. Belirsiz zamirlere sorular yönelterek bu diyalogları tamamlayınız.

..... ?

Кээ бирөөлөрү менен сүйлөштүм, эч кимиси окуя маалында ал жерде болбогонун айтышты.

..... ?

Так бир нерсе айтпайт, баланча күнү бастанча менен жолукканбыз, акчаны түкүнчөнүн атасы компьютер алгыла деп берген дейт.

..... ?

Билбейм бирөө жибериптир, ким болсо да менин туулган күнүмдү жана адресимди жакшы билген бирөө болсо керек.

..... ?

Албетте, бир нерселер алдым, бирок жактырабы, жактырбайбы билбейм.

..... ?

3. Bu metni Kırgızcaya çeviriniz.

Birçoğu benim Deniz'in ağabeyi olduğumu bile bilmiyor.

Kimse bizim dostluğumuza engel olamaz. Gazeta ilanından sonra Zeynep'e yardım etmek isteyen onlarca kişi aradı, birisi hatta evlatlık teklifinde bile bulundu. Bazıları fazla çalışmadan kolayca büyük servete sahip olurlar. Falan tarihte falancanın çiftliğine gideceğiz, hazır olun dememiş miydiniz?

4. Konu ile ilgili pratik yapmak için “Tañ Kalarlık Dostuk” kitabından “Bipa” hikayesi okunup, tespit edilen sıfatlar üzerinde tetkikler yapılır.

Kaynaklar

Abduldayev E., Azırkı kırgız tili. Bişkek, 1998.

Asanaliev Ü., Lobnor tilinin grammatikalık kıskaçça oçerki, Frunze, 1964.

Bartold V.V., Kırgızı.- Soçineniya. M., 1963, T.2, Çast I., s.509-510.

Baskakov N.A., Tyurkskiye yazıki. Moskova, 1960.

Batmanov İ.A., Kratkoye vvedeniye v izuçeniye kirgizskogo yazıka. Frunze, 1947.

Batmanov İ.A., Sovremenniy kirgizskiy yazık. Frunze, 1963.

Baytur A., Kırgız tarihının leksiyaları. Bişkek, 1992.

- Biçurin N.Y. Sobraniya soçineniy o narodah, obitavşih v Sredney Azii v drevniye vremena. T.I, M.-L.,1950.
- Cumakunova,G. (2002).“Kırgız Türkçesi”. Türkler Ansiklopedisi.Ankara:Yeni Türkiye Yay. Cilt 19, s.596-606.
- Cumakunova, G. (2005). Türkçe-Kırgızca Sözlük. Bişkek: Manas Üniversitesi Yayınları.-1000s.
- Cumakunova, G.(1999). Rahat Razak ile beraber, Baldar angemeleri. (Türkçeden Kırgızcaya). Ankara: Diyanet İşl. Başk.Yay. 1- 112s.
- Cumakunova, G.(1999). Rahat Razak ile beraber, Baldar angemeleri. Ankara: Diyanet İşl. Başk.Yay. 1- 112s.
- Cumakunova, G.((2001). Engin Köseoğlu: Tonton Ene. Ankara: Diyanet İşl. Başk.Yay. 1-88.
- Cumakunova, G.((2003). Veli Aba. Ankara: Diyanet İşl.Başk. Yay.1-136.
- Cusupakmatov L.,Otnoşeniye kirgizskogo yazıka k sibirskim tyurkskim yazıkam. Frunze,1983.
- Çorotegin T.K., Moldokasimov K.S., Kırgızdardın cana Kırgızstandın tarıhı. Bişkek,2000.
- Direnkova N.P., Grammatika şorskogo yazıka. Moskva,1979.
- Grammatika hakasskogo yazıka. Moskva, 1975.
- Hu Zhen-Hua, Guy İmart, Fu-Yü Girgis : A tentative deskription of the Easternmost turkic language. Univ. Of Calif. at Santa Barbara.
- İshakov F.G., Palmbah A.A. Grammatika tuvinskogo yazıka. Moskva,1961.
- Karayev O., Vostoçniye avtorı o kirgızah. Bişkek,1994.
- Kırgız adabiy tilinin grammatikası. Frunze, 1980.
- Malov S.E. Drevniye i noviye tyurkskiye yazıki.-İzvestiya AN SSSR, T.XI, Vıp.2., Moskva,1952.
- Malov S.E., Lobnorskiy yazık, Frunze,1956.
- Malov S.E., Yazık celtih uygurov: Slovar, grammatika. Alma-Ata,1957.
- Malov S.E., Yeniseyskaya pismennost tyurkov: Teksti i perevodı.M.-L., 1952.
- Oruzbayeva B.O., Kirgizskiy yazık.- Yazıki mira: Tyurkskiye yazıki.-Bişkek,1997,s.286-289.
- Tınistanov K.,Kırgız tili. T.I-II, İstambul,1998.
- Tenişev E.R., Drevniy kirgizskiy yazık, Bişkek,1997.
- Tenişev E.R., O dialektah uygurskogo yazıka Sinszyana.- Tyurkologičeskiye issledovaniya. M.-L.,1963.
- Tenişev E.R., O yazıke kirgızov uyezda Fuüy (KNR).- Voprosı yazıkoznaniya,1966, No 7, s.88-95.
- Tenişev E.R., Stroy sarı-uygurskogo yazıka. M.,1976.
- Tekin T., Türk Dil ve Diyaletlerinin Yeni Bir Tasnifi.- Erdem Dergisi.C.5,sayı 13,1990. S.141-168.
- Yunusaliyev B.M.,Kırgız dialektologiyası, Frunze,1971.
- Yunusaliyev B.M., Problema formirovaniya obşenarodnogo kirgizskogo yazıka.-Voprosı yazıkoznaniya,1955, N 2, s.30-41.